

The Role of Cognitive Failure, Innovation and Risk-Taking in Explanation of Internet Addiction

Moradi S¹, Yeganeh T*², Najafi K³, Abolghasemi A⁴, Haghparast N¹

1. Department of Psychology, School of Psychology and Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.

2. Department of Clinical Psychology, School of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

3. Department of Psychiatry, School of Medicine, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran

4. Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Guilan University, Rasht, Iran

* *Corresponding author.* Tel: +982188323316, E-mail: taiebeh_yeganeh@yahoo.com

Received: Apr 2, 2016 Accepted: May 28, 2017

ABSTRACT

Background and aim: Study of internet addiction in Iran is a new move. Therefore, studying and determining its predictive psychological factors is essential. The current research aimed to study the role of some factors in explanation of internet addiction including cognitive failure, innovation and risk-taking.

Methods: The design of the study was correlational and descriptive. From all students of Mohaghegh Ardabili University in educational year of 2012-13, 321 individuals (177 female and 144 males) were selected as sample using convenience sampling method. Broadbent Cognitive Failures Questionnaire (CFQ), Jackson Innovation scale, Risk-taking scale and Young's Internet Addiction Test were used to for data collection. Moreover, the obtained data were analyzed by SPSS-22, analysis of the data carried out by Pearson correlation and Regression analysis.

Results: There was a positive significant correlation between cognitive failure and internet addiction, and also between risk-taking and internet addiction. Totally, risk-taking and cognitive failure can predict 11 percent of changes of factor variable.

Conclusion: Based on the results, the manner of using internet can be related to cognitive, emotional and personality characteristics of the internet users. It is expected that these findings not only improve the knowledge of this field, but also support protective factors and removing risky behaviors. Additionally, it can be used as a helpful tool in intervention programs in this field.

Keywords: Internet Addiction, Cognitive Failure, Innovation, Risk-Taking.

نقش نارسایی شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری در تبیین اعتیاد به اینترنت

سکینه مرادی^۱، طیبه یگانه^{۲*}، کیومرث نجفی^۳، عباس ابوالقاسمی^۴، ندا حق‌پرست^۱

۱. گروه روان‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۲. گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۳. گروه روانپزشکی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۴. گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

* نویسنده مسئول. تلفن: ۰۲۱۸۸۳۲۳۳۱۶ ایمیل: Taiebeh_yeganeh@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به این که در ایران مطالعات مربوط به حوزه اعتیاد به اینترنت نوپا بوده و در این میان بررسی و شناسایی عوامل روانشناختی پیش‌بینی‌کننده اعتیاد به اینترنت به صورت یک خلأ پژوهشی همچنان به چشم می‌خورد؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش نارسایی‌های شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری در تبیین اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رشته‌های انسانی، کشاورزی و فنی مهندسی انجام شد.

روش کار: روش پژوهش حاضر همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بود که از بین آنها نمونه‌ای به حجم ۳۲۱ نفر (۱۷۷ دختر و ۱۴۴ پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از بین دانشکده‌های علوم انسانی، کشاورزی و فنی مهندسی انتخاب شدند. از پرسشنامه‌های نارسایی شناختی برادبنت، نوآوری جکسون، ریسک‌پذیری، و اعتیاد به اینترنت یانگ به عنوان ابزار استفاده شد. با استفاده از SPSS-22، جهت تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از ضریب همبستگی پیرسون، و رگرسیون استفاده شد.

یافته‌ها: بر اساس نتایج پژوهش حاضر همبستگی مثبت معناداری بین نارسایی‌های شناختی و اعتیاد به اینترنت و همچنین ریسک‌پذیری و اعتیاد به اینترنت وجود دارد. در مجموع دو متغیر ریسک‌پذیری و نارسایی شناختی می‌توانند ۱۱ درصد از تغییرات متغیر ملاک را پیش‌بینی نمایند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان بیان نمود که چگونگی استفاده از اینترنت می‌تواند با ویژگی‌های شناختی، عاطفی، و شخصیتی کاربران مرتبط باشد. انتظار می‌رود نتایج پژوهش حاضر علاوه بر افزودن بر دانش موجود در این زمینه، در جهت تقویت هر چه بیشتر عوامل محافظت‌کننده و برطرف ساختن عوامل خطر مفید واقع گردیده و همچنین بتوان از نتایج این پژوهش به عنوان راه‌گشای برنامه‌های مداخله‌ای در این حیطه استفاده نمود.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به اینترنت، نارسایی‌های شناختی، نوآوری، ریسک‌پذیری

دریافت: ۹۵/۱/۱۴ پذیرش: ۹۶/۳/۷

مقدمه

امروزه استفاده از اینترنت بسیار فراگیر و با دیگر فعالیت‌های روزمره از جمله رانندگی، پیاده روی و... تلفیق شده است. افراد بطور فزاینده‌ای با کمک طیف گسترده‌ای از ابزارهای قابل حمل به برقراری ارتباط مجازی بجای ارتباط رودررو استفاده می‌کنند (۱). استفاده از اینترنت، یکی از جلوه‌های آشکار

مدرن و ابزاری برای آموزش نسل نو به شمار می‌آید که این مسئله تضاد اجتناب‌ناپذیری را بین مزایای علمی- اجتماعی و عواقب منفی استفاده مهارنشده از اینترنت را به وجود آورده است (۲). همچنین بسیاری از پایگاه‌ها همچون شبکه‌های اجتماعی آنلاین از قبیل فیس بوک و توییتر باعث جذابیت بیشتر اینترنت شده است که استفاده از این

شبکه‌های اجتماعی اثرات کمی و کیفی بر تعاملات اجتماعی افراد دارد (۳).

کاربردهای فراوان اینترنت در محیط‌های مختلف اجتماعی و علمی باعث شده که در سال‌های اخیر، پدیده‌ای تحت عنوان اعتیاد به اینترنت ظهور پیدا کند و ابعاد گوناگون آن مورد توجه روانشناسان قرار گیرد. اعتیاد به اینترنت به عنوان یک استفاده ناهنجار از اینترنت تعریف شده است که تخمین زده‌اند در ۸ تا ۱۳ درصد از دانشجویان وجود دارد (۴). اینترنت از سال ۱۳۷۱ وارد ایران شد و از آن زمان تا کنون تعداد کاربران آن رشد چشمگیری داشته است؛ به طوری که در پایان سال ۱۳۸۸ تعداد کاربران اینترنت در ایران را در حدود ۱۰ تا ۲۰ میلیون نفر تخمین زده‌اند. به عبارت دیگر در دههٔ اخیر میزان استفاده از اینترنت در کشور رشد ۲۹۰۰ برابری داشته است و در حال حاضر ایران از نظر تعداد کاربران اینترنت در بین کشورهای خاورمیانه رتبهٔ اول را دارد (۵). مفاهیم مربوط به اعتیاد به اینترنت در سال‌های اخیر توسط پژوهشگران، روانشناسان و جامعه‌شناسان مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. اگرچه در ابتدا بسیاری از پژوهشگران معتقد بودند که اصطلاح اعتیاد، تنها در خصوص استعمال یکی از انواع مشخص مواد مخدر صادق است، اما مفهوم اعتیاد سرانجام حیطه گسترده‌تری پیدا کرد. چنان‌که ماهیت اعتیاد به اینترنت باعث شد که آن را به عنوان یک اعتیاد رفتاری یا کنترل‌تکانه طبقه‌بندی کنند (۶، ۷). در ملاک‌های کوو^۱ و همکاران به دلیل مشاهده ویژگی‌های شبیه‌علایم وابستگی دارویی (تحمل، ترک، احساس اجبار در استفاده از اینترنت)، هسته اصلی تشخیص با معیارهای وابستگی به مواد، قماربازی و آسیب‌شناختی همپوشی دارد (۸). یکی از نشانه‌های تشخیصی که در هر سه اختلال مطرح است تداوم داشتن رفتار علی‌رغم داشتن مشکلات فیزیکی و روان‌شناختی است (۹). در نهایت اعتیاد به اینترنت

در پنجمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی- متن تجدید نظر شده انجمن روانپزشکی آمریکا، جزء مجموعه اختلال کنترل‌تکانه که به گونه‌ای دیگر مشخص نشده معرفی گردیده است. این اختلال با اشتغال‌های ذهنی، میل یا رفتارهای کنترل‌نشده توجه به رایانه یا استفاده از اینترنت شناخته می‌شود که در نهایت به اختلال یا فشار روانی می‌انجامد.

در زمینهٔ میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در جوامع گوناگون آمار متعددی وجود دارد، ولی به طور میانگین نسبت معتادان به ازای هر ۵۰ میلیون استفاده‌کنندهٔ عادی حدود ۲ تا ۵ میلیون برآورد شده است. یعنی می‌توان گفت ۵ تا ۱۰ درصد از استفاده‌کنندگان اینترنت به شکل اعتیادگونه‌ای از آن استفاده می‌کنند (۱۰). اگرچه اینترنت به خودی خود ابزاری بی‌ضرر است اما استفاده بیش از حد و نادرست آن، پیامدهای منفی از جمله اضطراب، افسردگی، بی‌قراری، افکار وسواسی، پایین آمدن عملکرد آموزشی و تحصیلی را به دنبال دارد و از طرفی هم باعث افزایش روابط افراد به ویژه کودکان و نوجوانان در جهان مجازی و کاسته شدن دامنه روابط آنان در جهان واقعی می‌شود (۱۱). برخی محققان معتقدند که افراد معتاد به اینترنت مانند دیگر معتادان، به جای اینکه فناوری اینترنت را به خدمت بگیرند اجازه می‌دهند تا اینترنت بر آنان تسلط داشته باشد، تا جایی که علایم فیزیکی، مانند وعده‌های غذایی نامرتب، جراحات در اثر فشار روانی مکرر، چشمان خشک و بی‌اشک، سردرد و کمردرد در آنها ظاهر می‌شود (۱۲).

نظریه‌های متفاوتی برای تبیین و توضیح اعتیاد به اینترنت مطرح شده است. در این راستا بر طبق نظریه زیست پزشکی برخی کروموزم‌ها و ناقل‌های شیمیایی ضروری در مغز وجود دارند که ازدیاد یا فقدان آنها موجب تنظیم فعالیت‌ها در مغز و سایر قسمت‌های سیستم عصبی می‌شوند و در نتیجه

¹ Ko

عامل شخصیت در واقع همان ویژگی‌های شخصیتی است که می‌تواند فرد را مستعد بروز یک سری از رفتارها نماید. در صورتی که ممکن است فرد دیگری با ویژگی شخصیتی متفاوت دست به چنین رفتارهایی نزنند (۲۰، ۱۹). ریسک‌پذیری یکی از ویژگی‌های شخصیتی است که در افرادی که اعتیاد به اینترنت دارند دیده می‌شود (۲۱، ۲۲). واژه خطر یا ریسک در ادبیات به معنای جسارت داشتن یا بروز رفتار یا تمایل به اقدام در جهت با آینده‌ای نامعلوم است به نحوی که نمی‌توان نتایج آن را با اطمینان تشخیص داد (۲۳). در شخصیت‌های ریسک‌پذیر افراد به طور بالقوه به دنبال تجارب جدیدی هستند که سطح بالایی از تحرک و پاداش را در بر دارد و بر انجام رفتارهای پرخطر بدون توجه به پیامد و نتایج آن اصرار دارند (۲۲). اگرچه پژوهش‌های اندکی در این راستا انجام شده است اما نتایج برخی از آنها بیانگر وجود ارتباط معناداری بین ریسک‌پذیری و اختلال استفاده از مواد، قماربازی و آسیب‌شناختی است (۸). همچنین برخی از این پژوهش‌ها نشان دادند بین اعتیاد به اینترنت با نمره بالا در ریسک‌پذیری رابطه معناداری وجود دارد (۲۰).

مطالعه فنگ ژئو و همکاران در ارتباط بین وقایع زندگی و اعتیاد به اینترنت در بین دانش آموزان نشان داد که حوادث استرس‌زای زندگی در افرادی که اعتیاد به اینترنت دارند نسبت به افرادی که استفاده درست از اینترنت دارند بالاتر است. همچنین میزان افسردگی در این دست از افراد بیشتر است. هدف از پژوهش حاضر، آزمون این فرضیه بود که افسردگی به واسطه رابطه حوادث زندگی پر استرس و اعتیاد به اینترنت بوجود می‌آید که نتایج یافته‌ها نشان داده که وقایع زندگی بطور مستقیم و غیرمستقیم با اعتیاد به اینترنت مرتبط بوده و افسردگی به واسطه ارتباط بین وقایع زندگی و اعتیاد به اینترنت بوجود می‌آید (۲۴). بر اساس مطالعات صورت گرفته روی جمعیت دانشگاهی میزان شیوع

شخص ممکن است مستعد اعتیاد شود. بنابراین، از آنجا که اینترنت دارای فرصت‌های بسیار جالب و مهیجی است، این تئوری در مورد اعتیاد به اینترنت نیز ممکن است استفاده شود (۱۳). زو^۱ و همکاران مغز یک نوجوان هجده ساله معتاد به اینترنت را با استفاده از دستگاه ام آر آی مطالعه کردند. نتیجه مطالعه آنان حاکی از عملکرد غیرطبیعی بافت‌های سفید برخی از نواحی مغزی است که به تصمیم‌گیری، کنترل شناختی و پردازش هیجانی مربوط می‌شوند (۱۴). محققان دانشگاه تانق^۲ و آکادمی علوم تحقیقات چین با مقایسه مغز ۱۷ نوجوان و بزرگسال معتاد به اینترنت با افراد سالم دریافته‌اند که به طور قابل ملاحظه‌ای تراکم ماده سفید در ۲۲ منطقه از مغز، که در اعمال شناختی و اجرایی نقش دارد، در گروه معتادان کاهش نشان می‌دهد. این تغییر را می‌توان با کاهش نیروی تصمیم‌گیری این افراد، مرتبط دانست (۱۵). به واسطه این مبانی نظری و تحقیقی به نظر می‌رسد یکی از متغیرهای مهم که در اعتیاد به اینترنت نقش دارد نارسایی شناختی^۳ است. نارسایی شناختی عبارت است از ناتوانی فرد در تکمیل تکالیفی که به طور طبیعی قادر به انجام آن است که شامل حواس‌پرتی، مشکلات مربوط به حافظه، اشتباهات سهوی و عدم یادآوری اسامی می‌باشد (۱۶). بر اساس نظریه شناختی، اختلال اعتیاد به اینترنت به علت شناخت‌های معیوب و یا پردازش شناختی معیوب است، بنابراین درمان باید بر اساس تصحیح فرایندهای شناختی برنامه‌ریزی شود (۱۷، ۱۸).

ویژگی‌های شخصیتی یکی دیگر از متغیرهای مهمی است که می‌تواند در اعتیاد به اینترنت نقش داشته باشد. چنان‌که روان‌شناسان معتقدند هر رفتاری که فرد از خود نشان می‌دهد، تحت تأثیر عوامل محیطی، عاطفی و شخصیتی می‌باشد. مقصود از

¹ Zhou

² Tanegh

³ Cognitive failure

سلامت عمومی کاربران معتاد به اینترنت نسبت به کاربران عادی در معرض خطر بیشتری است (۲۸). نادی و همکاران بین سلامت عمومی کاربران وابسته به اینترنت و افزایش ساعات کار آن‌ها با اینترنت رابطه منفی معناداری مشاهده نمودند که با پژوهش‌های دیگر حمایت شده است (۳۱-۲۹). بنابراین با همهٔ محاسنی که استفاده از اینترنت برای زندگی امروزی بشر به همراه دارد، ولی این فناوری جدید ارتباطی، همچون یک شمشیر دو لبه می‌تواند زیان‌ها و مشکلات فراوانی را به خصوص برای نسل جوان و دانشجویان کشور به همراه داشته باشد. پژوهشگران حوزهٔ روانشناسی اینترنت همچون تالبوت^۴، یونگ^۵ و همکاران، لانهوا^۶ و همکاران همگی بر ماهیت اعتیادآور اینترنت به خصوص در قشر دانشجو تأکید داشته‌اند (۳۵-۳۲). رشد روزافزون و عوارض ناگواری که اعتیاد به اینترنت به همراه دارد باعث شده که از آن به عنوان اعتیادی که سرآمد همهٔ اعتیادهای رفتاری است یاد شود (۳۶). در این راستا در چند سال گذشته بسیاری از کشورها، با اجرای طرح‌های تحقیقاتی ملی متنوع، به بررسی آثار و عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت پرداخته و برای درمان آسیب‌های اینترنتی اقدام به تأسیس مراکز تخصصی، مشابه مراکز ترک اعتیاد به مواد مخدر کرده‌اند (۳۷، ۳۸). این در حالی است که در ایران مطالعات مربوط به حوزه اعتیاد به اینترنت نوپا بوده و کماکان شاهد انجام مطالعات در سطح شیوع‌شناسی و بررسی آثار این نوع از اعتیاد بر سلامت روانی هستیم. در این میان بررسی و شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده اعتیاد به اینترنت به صورت یک خلأ پژوهشی همچنان به چشم می‌خورد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش نارسایی‌های

اعتیاد به اینترنت در میان این گروه کمی بیش‌تر از کاربران عمومی است. محققان دو علت را برای شیوع فراوان تر اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان مطرح می‌کنند؛ دسترسی آسان‌تر آن‌ها به اینترنت و اجبار و ضرورت استفاده بیشتر از آن برای انجام دادن تکالیف درسی (۵). یونگ^۱ در مطالعه‌ای که انجام داد بدین نتیجه رسید که افراد با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالاتر، و نیز افراد دارای تحصیلات بالاتر و دانشگاهی، بیشتر در معرض اختلال اعتیاد به اینترنت قرار دارند. همچنین این مطالعه نشان داد که افرادی که وقت بیشتری دارند، مانند افرادی که در خانه هستند و دانشجویان در خوابگاه‌ها، با احتمال بیشتری در معرض اعتیاد به اینترنت هستند (۱۸). مطالعه شیرر^۲ بر روی دانشجویان نیز نشان داد که اعتیاد اینترنتی دارای تبعات منفی بر زندگی دانشگاهی، کاری، و عملکرد حرفه‌ای و زندگی اجتماعی است (۲۵). داریا جی کس^۳ و همکاران در مطالعه خود بر روی ۲۲۵۷ نشان دادند که ۳/۲ درصد از کل دانشجویان بعنوان معتاد به اینترنت طبقه‌بندی می‌شوند که ۲۱/۵ درصد واریانس کل را به خود اختصاص دادند. ترکیب خرید آنلاین و روان‌رنجوری پایین خطر ابتلا به اعتیاد به اینترنت را کاهش می‌دهند، در حالی که ترکیب بازی‌های آنلاین و بازبودن به تجربه ریسک ابتلا را افزایش می‌دهد. و همچنین استفاده زیاد از خریدهای آنلاین، فعالیت‌های اجتماعی آنلاین، روان‌رنجوری بالا و انعطاف‌پذیری کم، خطر ابتلا به اعتیاد به اینترنت را افزایش می‌دهد (۲۶). در ایران نیز شمار کاربران اینترنت به طور دایم در حال افزایش است (۲۷). ناستی زاده نیز در مطالعه خود با عنوان ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان نشان داد که

⁴ Talbott

⁵ Knox

⁶ Lan-hua

¹ Young

² Scherer

³ Daria J. Kuss

شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری در تبیین اعتیاد به اینترنت انجام شده است.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی است. سه متغیر نارسایی شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری، متغیرهای پیش‌بین؛ و اعتیاد به اینترنت متغیر ملاک است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بود که از بین آنها نمونه‌ای به حجم ۳۲۱ نفر (۱۷۷ دختر=۵۵/۱ و ۱۴۴ پسر=۴۴/۹) بر اساس میانگین حجم نمونه حداقل سه پژوهش قبل با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند (۴۱-۳۹). بعد از انتخاب افراد مورد مطالعه، کسب رضایت افراد و ارائه توضیح در مورد چگونگی پر کردن پرسشنامه، پرسشنامه‌ها در اختیار دانشجویان قرار گرفت. برای تکمیل پرسشنامه‌ها محدودیت زمانی اعمال نشد. با توجه به طولانی بودن پرسشنامه‌ها جهت حذف اثر ترتیب، پرسشنامه در چند فرم تهیه شد. جهت ایجاد اطمینان در افراد نمونه و جلوگیری از هرگونه سوگیری از افراد نمونه خواسته شد تا پرسشنامه‌ها را بدون نوشتن نام پس از تکمیل در صندوق خاصی که بدین منظور تعبیه شده بود قرار دهند.

جهت سنجش نارسایی شناختی از پرسشنامه نارسایی‌های شناختی که در سال ۱۹۸۲ به وسیله برادبنت، کوپر، فیتزجرالد و پارکز ساخته شده استفاده شد. این مقیاس ۲۴ ماده دارد و شرکت‌کنندگان بر اساس یک مقیاس پنج درجه‌ای (از هرگز تا همیشه) به سؤالات این پرسشنامه پاسخ می‌دهد. دامنه نمرات از صفر تا ۹۶ می‌تواند متغیر باشد. در بررسی والاس^۱ ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۶ و ضریب اعتبار آن ۰/۵۱ گزارش شده است (۴۲). ابوالقاسمی در مطالعه‌ای مقدماتی به منظور

اعتباریابی پرسشنامه نارسایی‌های شناختی، این آزمون را در ۱۰۰ نفر اجرا کرد و ضریب همسانی درونی و ضریب پایایی بازآزمایی آن را (بعد از یک ماه) به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۷۷ به دست آورد (۴۳).

جهت سنجش میزان نوآوری از پرسشنامه نوآوری جکسون استفاده شد. این پرسشنامه توسط داگلاس جکسون در سال ۱۹۹۴ تهیه شده و یکی از مشهورترین پرسشنامه‌های شخصیتی در حوزه ارزیابی عوامل بین فردی است (۴۴). این مقیاس ۲۰ ماده دارد و شرکت‌کنندگان با یک مقیاس دو درجه‌ای درست و غلط (با حداقل نمره صفر و حداکثر نمره ۱۰) پاسخ می‌دهند. طی تحقیق تکلوی ورنیاب، پایایی این پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ و ضریب بازآزمایی ۰/۸۹ بدست آمد (۴۴).

جهت سنجش اعتیاد به اینترنت از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ استفاده شد. این ابزار یکی از معتبرترین آزمون‌های مربوط به سنجش اعتیاد اینترنتی است که کیمبرلی یانگ آن را تهیه کرد و شامل ۲۰ ماده پنج گزینه‌ای است که به گزینه به ندرت نمره ۱ و به گزینه همیشه نمره ۵ تعلق می‌گیرد. حداقل نمره در این پرسشنامه ۲۰ و حداکثر ۱۰۰ می‌باشد. ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۰ برای این مقیاس گزارش شده است (۲۹). ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش نادری و سجادیان ۰/۹۰ محاسبه شد (۲۹). جهت تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی از شاخص‌های فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد و در قسمت استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شد. تمامی عملیات آماری با استفاده از SPSS-22 انجام شد.

یافته‌ها

از مجموع ۳۲۱ نفر نمونه پژوهش حاضر تعداد ۱۷۷ نفر دختر (۵۵/۱) و تعداد ۱۴۴ نفر پسر (۴۴/۹) بودند. میانگین و انحراف استاندارد سن کل

¹ Wallace

دانشکده کشاورزی تحصیل می‌کردند. از لحاظ وضعیت تأهل ۲۹۲ نفر (۹۱/۰٪) مجرد و ۲۹ نفر (۹٪) متأهل بودند. از لحاظ وضعیت اقتصادی بر اساس نظر مشارکت‌کنندگان تعداد ۳۵ نفر (۱۰/۹٪) وضعیت خود را در سطح بالا، ۲۶۴ نفر (۸۲/۲٪) در سطح متوسط و تعداد ۲۲ دانشجو (۶/۹٪) وضعیت خود را در سطح اقتصادی پایین ارزیابی نمودند. شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد پژوهش در جدول ۱ گزارش شده است.

دانشجویان به ترتیب برابر با ۲۲/۴۳ و ۲/۸۲ و دامنه (۱۹-۳۲) بود. میانگین سنی دانشجویان دختر ۲۲/۸۱ سال با انحراف استاندارد ۲/۶۷ و دامنه (۱۹-۳۵) و نیز میانگین سنی دانشجویان پسر ۲۱/۹۶ سال با انحراف استاندارد ۲/۹۴ و دامنه (۱۹-۳۱) بود. تعداد ۱۹۹ (۶۲٪) دانشجو در مقطع کارشناسی، تعداد ۱۲۱ (۳۷/۷٪) دانشجو در مقطع ارشد و تعداد ۱ نفر (۰/۳٪) در مقطع دکتری تحصیل می‌کردند. از لحاظ رشته تحصیلی ۸۲ نفر (۲۵/۵٪) در دانشکده ادبیات، ۷۱ نفر (۲۲/۱٪) در دانشکده فنی، ۹۵ نفر (۲۹/۶٪) در دانشکده علوم پایه، و تعداد ۷۳ نفر (۲۲/۷٪) در

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد پژوهش

ریسک‌پذیری		نوآوری		نارسایی شناختی		اعتیاد به اینترنت	
SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean
۲/۷۶۹	۱۲/۵۱	۲/۶۰۰	۱۱/۸۱	۱۴/۷۹۰	۴۲/۲۵	۱۵/۱۹۹	۲۵/۹۱

ریسک‌پذیری با اعتیاد به اینترنت از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد (جدول ۲).

جهت بررسی فرضیه اصلی پژوهش حاضر مبنی بر وجود رابطه بین نارسایی شناختی، نوآوری و

جدول ۲. ماتریس همبستگی نارسایی شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری با اعتیاد به اینترنت

متغیرها	نارسایی شناختی	نوآوری	ریسک‌پذیری
اعتیاد به اینترنت	۰/۲۹**	-۰/۰۸۰	۰/۱۶۰**
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۱۵۱	۰/۰۰۴

$p < 0.01$

بین در پیش‌بینی متغیر ملاک، از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد (جدول ۳ و ۴). همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین ریسک‌پذیری و نارسایی شناختی با اعتیاد به اینترنت به شیوه گام به گام رابطه معنادار وجود دارد ($p < 0.01$). با توجه به ضریب تبیین، در گام دوم، متغیر نارسایی شناختی و ریسک‌پذیری می‌تواند ۱۱ درصد تغییرات متغیر ملاک را پیش‌بینی کند.

با توجه به جدول فوق، بین نارسایی شناختی با اعتیاد به اینترنت ($r = 0.29, p = 0.000$) و ریسک‌پذیری با اعتیاد به اینترنت ($r = 0.16, p = 0.000$) رابطه معناداری وجود دارد. بین نوآوری با اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری مشاهده نشد. با توجه به معنادار شدن رابطه بین متغیرهای پیش‌بین (نارسایی شناختی و ریسک‌پذیری) و متغیر ملاک (اعتیاد به اینترنت)، برای تعیین سهم هر یک از متغیرهای پیش-

جدول ۳. ضریب همبستگی چندگانه بین ریسک‌پذیری و نارسایی شناختی با اعتیاد به اینترنت به شیوه گام به گام

گام‌ها	R	مجدور R	ضریب تبیین	F	Df ₁	Df ₂	سطح معناداری
نارسایی شناختی	۰/۲۹۷	۰/۰۸۸	۰/۰۸۵	۳۰/۷۱۹	۱	۳۱۸	۰/۰۰۰
ریسک‌پذیری، نارسایی شناختی	۰/۳۴۰	۰/۱۱۵	۰/۱۱۰	۲۰/۶۵۵	۲	۳۱۷	۰/۰۰۰

$p < 0.01$

جدول ۴. ضرایب رگرسیون گام به گام پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس ریسک‌پذیری و نارسایی شناختی

سطح معناداری	t	Beta	ضرایب استاندارد		متغیر مستقل	متغیر وابسته
			B	خطای استاندارد		
۰/۰۰۰	۴/۰۲۲	-	۲/۷۸۱	۱۱/۱۸۴	مقدار ثابت	
۰/۰۰۰	۵/۵۴۳	۰/۲۹۷	۰/۰۵۵	۰/۳۰۵	نارسایی شناختی	
۰/۹۵۴	-۰/۰۵۷	-	۴/۵۷۹	-۰/۲۶۲	مقدار ثابت	اعتیاد به اینترنت
۰/۰۰۰	۵/۶۵۸	۰/۲۹۹	۰/۰۵۴	۰/۳۰۸	نارسایی شناختی	
۰/۰۰۲	۳/۱۲۲	۰/۱۶۵	۰/۲۹۱	-۰/۹۰۷	ریسک‌پذیری	

p<۰/۰۱

واحد و به ازای یک واحد افزایش در ریسک‌پذیری، میزان اعتیاد به اینترنت ۰/۱۶۵ واحد افزایش می‌یابد. به این ترتیب معادله رگرسیونی متغیرهای فوق به منظور پیش‌بینی میزان اعتیاد به اینترنت به شرح زیر است:

$$\text{(ریسک‌پذیری)} - ۰/۹۰۷ - \text{(نارسایی شناختی)} + ۰/۳۰۸ + -۰/۲۶۲ = \text{اعتیاد به اینترنت}$$

روانی خود را برطرف نمایند. در واقع با کاهش میزان ارتباطات و تعاملات بین فردی مناسب، احتمال گرایش به سوی رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی مانند اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد (۳۱). در این راستا به دلیل اینکه در ارتباط‌های اینترنتی برخلاف ارتباط‌های رو در رو انعطاف‌پذیری بیشتری وجود دارد، افراد می‌توانند با حذف یا ویرایش اطلاعات منفی درباره خود به این روابط ادامه دهند. در واقع این نوع انعطاف در ارتباط‌های اینترنتی امری است که بر جاذبه این نوع ارتباط اینترنتی افزوده و در نهایت درست زمانی که فرد به اینترنت معتاد شد، انگیزه‌اش برای تعامل در دنیای واقعی با دیگران که در آن ارتباط‌ها چندان از این نوع انعطاف برخوردار نیستند کم می‌شود و به این ترتیب یک دور باطل ایجاد می‌گردد.

نارسایی شناختی از متغیرهایی است که می‌تواند به دو دلیل پیشگوی اعتیاد به اینترنت گردد؛ ابتدا اینکه نارسایی شناختی بر خطاها و اشتباهات انسانی مؤثر است و این اشتباهات و خطاها می‌توانند بر افتادن

با توجه به نتایج جدول ۴، بهترین پیش‌بینی‌کننده اعتیاد به اینترنت، نارسایی شناختی و ریسک‌پذیری است. بر اساس ضریب بتا به ازای یک واحد افزایش در نارسایی شناختی، میزان اعتیاد به اینترنت ۰/۲۹۹

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش نارسایی شناختی، نوآوری و ریسک‌پذیری در تبیین اعتیاد به اینترنت در دانشجویان انجام شد. براساس یافته‌های حاصل از این تحقیق بین نارسایی شناختی با اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری وجود دارد. که این یافته‌ها در راستای نتایج پژوهش‌های یانگ، دیویس، زو و همکاران، و کارمونا است (۱۵، ۱۴، ۱۷، ۱۸). در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که اغلب افرادی که دارای نارسایی و نقصان شناختی هستند با توجه به ویژگی‌های این اختلال (نقص توجه، حواس‌پرتی، ...) دچار عدم قطعیت بوده و توسط اطرافیان خود کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند و این برای فرد آزاردهنده است. در چنین حالتی، این افراد برای رهایی از عدم قطعیت و در راستای تحقق نیازهای روانی برآورده نشده، ممکن است به اینترنت پناه برده و در یک محیط مجازی با پرسه زدن در سایت‌های مختلف از روبرو شدن با مشکلات اجتناب کنند و با برقرار کردن ارتباطات تنگاتنگ به نوعی خلأهای

دیگری مانند کو^۱، فین^۲ و کلی^۳ است (۲۲-۲۰). تمامی این پژوهش‌ها به این نتیجه دست یافته‌اند که برخی از ویژگی‌های شخصیتی آمادگی بیشتری برای وابسته شدن به اینترنت را دارند. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که اینترنت اطلاعات وسیع و متنوعی را در اختیار افراد قرار می‌دهد که امروزه می‌توان از طریق تلفن همراه، تبلت، و رایانه به آن دسترسی داشت و با وجود این سهولت دسترسی، افرادی که از میزان ریسک‌پذیری بالایی برخوردارند با توجه به این ویژگی شخصیتی با صرف نمودن مدت زمان بیشتری در اینترنت و تجربه رویدادهای متنوع و جدید در واقع سطح بالایی از تحرک و پاداش را تجربه می‌کنند و با صرف نمودن زمان بیشتر به آن وابسته می‌گردند تا جایی که تداوم این رفتار به صورت اعتیاد به اینترنت آشکار می‌گردد. با توجه به این‌که پژوهش حاضر بر اساس خودگزارشی بود بنابراین امکان کنترل تمایل به اغراق و یا انکار در برخی از مشارکت‌کنندگان میسر نبود. مقیاس‌های اندازه‌گیری پرسشنامه بود بنابراین این امکان وجود داشت که افراد تفسیر متفاوتی از سوال واحد داشته باشند که می‌تواند بر پاسخگویی افراد مشارکت‌کننده مؤثر باشد.

نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان بیان نمود که چگونگی استفاده از اینترنت می‌تواند با ویژگی‌های شناختی، عاطفی، و شخصیتی کاربران مرتبط باشد. اگرچه مطالعات فراوانی در حوزه اعتیاد به اینترنت در سایر کشورهای جهان صورت گرفته و عوامل بسیاری را نیز در ظهور این اختلال شناسایی کرده‌اند اما به منظور برنامه‌ریزی مبتنی بر پژوهش در هر جامعه‌ای، توجه به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی ضروری است، بنابراین پژوهش حاضر به این مهم در

انسان در دام خطرات مختلفی مانند اعتیاد به اینترنت مؤثر واقع شوند. دوم اینکه نارسایی شناختی با اضطراب، نگرانی و افسردگی و اختلال‌های هیجانی/رفتاری به‌طور کلی همراه است. بنابراین فرد جهت کاهش چنین نشانه‌هایی به سمت اعتیاد به اینترنت کشیده می‌شود. در این میان تنیدگی به علت اینکه توانایی‌های شناختی را تحلیل می‌دهد، مانع از پردازش درست اطلاعات شده و منجر به بروز و یا افزایش خطاهای شناختی می‌شود.

از طرفی هم می‌توان گفت که استفاده زیاد از اینترنت با کاهش انعطاف‌پذیری، تغییر در سبک زندگی، کاهش فعالیت فیزیکی، بی‌توجهی به سلامت شخصی و تغییر در الگوی خواب همراه است که در مجموع می‌تواند منجر به فاصله گرفتن فرد از دنیای اطراف خود و کاستن از میزان توجه آن به دنیای واقعی شده و در نهایت افزایش میزان خطاهای شناختی را به دنبال داشته باشد؛ یعنی به نوعی اعتیاد به اینترنت می‌تواند در شناخت افراد تغییراتی به وجود آورد و می‌توان نتیجه گرفت این دو متغیر می‌توانند یکدیگر را پیش‌بینی کنند. در این راستا بروکمن و همکاران در پژوهش خود به متفاوت بودن عملکردهای شناختی در افراد عادی و افرادی که اعتیاد به اینترنت دارند دست یافتند (۳۱). اگرچه در این مقطع از زمان بدلیل خلأهای پژوهشی فراوانی که در این زمینه وجود دارد کماکان پاسخی برای این سؤال که آیا اعتیاد به اینترنت منجر به مشکلات شناختی می‌شود یا اینکه عملکرد شناختی ضعیف فرد را مستعد اعتیاد به اینترنت می‌کند؟ یافت نشده است اما این خلأ منجر به انکار تأثیرات مختلف اعتیاد به اینترنت بر عملکردهای شناختی افراد نمی‌گردد.

از دیگر نتایج پژوهش حاضر می‌توان به وجود رابطه معنادار آماری بین ریسک‌پذیری با اعتیاد به اینترنت اشاره نمود. این نتایج در راستای یافته‌های پژوهشی

¹ Ko

² Finn

³ Kelley

تشکر و قدردانی

پژوهشگران این مطالعه از همکاری و زحمات کلیه عزیزانی که در اجرای این پژوهش همکاری نمودند، نهایت قدردانی را دارند.

کشورمان کمک خواهد کرد. انتظار می‌رود نتایج پژوهش حاضر علاوه بر افزودن بر دانش موجود در این زمینه، در جهت تقویت هر چه بیشتر عوامل محافظت‌کننده و برطرف ساختن عوامل خطر مفید واقع گردیده و همچنین بتوان از نتایج این پژوهش به عنوان راه‌گشای برنامه‌های مداخله‌ای در این حیطه استفاده نمود.

References

- 1- Tang JH, Chen MC, Yang CY, Chung TY, Lee Y A. Personality traits, interpersonal relationships, online social support, and Facebook addiction. *Telematics and Informatics* 2016; 33(1): 102-108.
- 2- Ryan T. & Xenos S. Computers in human behavior who uses Facebook? An investigation into the relationship between the big five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage. *Computers in Human Behavior* 2011; 27(5); 1658-1664.
- 3- Ko CH, Yen JY, Chen CC, Chen SH. Proposed diagnostic criteria of internet addiction for adolescents. *Journal of Nervous and Mental Disease* 2005; 193 (11): 728-33.
- 4- Chou C. Condron L. Belland J. C. A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review* 2005; 17(4): 363-388.
- 5- Hosseini-Beheshtian SM. Comparison of Internet addiction among male and female students in Tehran state universities. *Women Study* 2011; 2 (4): 23 -42. [Persian]
- 6- Holden c. Behavioral addictions: do they exist? *Science* 2001; 294 (5544): 980-82.
- 7- Sdock BJ. Sadock VA. Kaplan & sadock Synopsis of Psychiatry, 10th Ed. Lippincott Williams & wilkins, Philadelphia, 2007.
- 8- Ko CH, Hasio S, liu GCH, Yen J.Y. The characteristics of decision making, optional to take risk. And personality of college students with internet addiction. *Psychiatry Research* 2010; 175 (1-2): 121-25.
- 9- Weinstein A. & Lejoyeux M. Internet addiction or excessive internet use. *American Journal of Drug & Alcohol Abuse* 2010; 36 (5), 277-83.
- 10- Alavi SS, Jannatifard F, Meraty M, Eslami M, Pourreza H. DSM-IV-TR diagnostic criteria assessment questionnaire for diagnosing internet addiction disorder (IAD) in a student user (Abstract 10th consecutive conference annual Iranian psychiatric Association). *Journal of Psychiatry and clinical psychology* 2010; 16 (3): 323-324. [Persian]
- 11- Hassanzadeh R, Beydokhti A, Rezaei A, Rahaei F. A Study of relationship between internet addiction and academic achievement and learner's personality features. *Information and Communication Technology in Educational Sciences* 2012; 3 (9): 95-107. [Persian]
- 12- Asgari P, Mrshyan F. The relationship between personality traits and anxiety computer with Internet addiction in students of Islamic Azad University of Ahvaz. *New Findings in Psychology* 1388; 2 (7), 23-35. [Persian]
- 13- Ferris JR. Internet addiction disorder: causes, symptom and consequences. 2003; Available from: <http://www.chem.vt.edu/chemdept/dessy/honors/papers/ferris>. Accessed 2003.
- 14- Zhou LF, Du Y, Qin L, Zhao Z. Abnormal white matter integrity in adolescents with internet addiction disorder: A tract-based spatial statistics study. *Plos One* 2012; 7 (1): 302-353.
- 15- Carmona A. Internet addiction linked to changes in brain. *Current Psychiatry Reviews* 2012 8(4): 292-298.
- 16- Wallace JC. Confirmatory factor analysis of the cognitive failures questionnaire: Evidence for dimensionality and construct validity. *Personality and Individual Differences* 2004; 37 (4): 307-24.
- 17- Davis RA. A cognitive behavioral model of pathological internet use. *Journal of Computer in Human Behavior* 2001; 17 (2): 181- 95.

- 18- Young K.S. Internet Addicton: Symptoms, Evaluation and Treatment, in L. Vande Creek & Jakson (eds). Innovations in clinical practice (1999). In L. Vande Creek, & T. L. Jackson (Eds.), Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- 19- Chen WJ, Chen HM, Chen CC, Chen CC, Cheng AT. Cloningers tridimensional personality questionnaire: psychometric properties and construct validity in Taiwanese adults. *Comprehensive Psychiatry* 2002; 43 (2): 158-66.
- 20- Ko CH, Yen JY, Chen CC, Chen SH. Proposed diagnostic criteria of internet addiction for adolescents. *Journal of Nervous and Mental Disease* 2005; 193 (11): 728-33.
- 21- Finn PR. Motivation, working memory, and decision making: a cognitive motivational theory of personality vulnerability to alcoholism. *Behavioral and cognitive Neuroscience Reviews* 2002; 1 (3): 183-205.
- 22- Kelley AE, Schochet t, Landry CF. RISK taking and novelty seeking in adolescence: introduction to part I. *Annals of the New York Academy of Sciences* 2004; 1021: 27-32.
- 23- Lyzckvk. Leadership styles of men and women. Translated by Mehdi Pariziejad. Modiran Pub. Tehran. 2005.
- 24- Feng Zhao, Zhi-Hua Zhang, Linda Bi, Xiao-Shuang Wu, Wen-Jing Wang, Yi-Feng Li, Ye-Huan Sun. The association between life events and internet addiction among Chinese vocational school students: The mediating role of depression. *Computers in Human Behavior* 2017; 70: 30–38
- 25- Scherer K. College life online: Healthy and unhealthy Internet use. *Journal Coll Stud Dev.* 1997; 38 (6):655-65.
- 26- Daria J. K, Mark DG, Jens FB. Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior* 2013; 29(3) :959–966
- 27- Moedfar, S, Habibpour-Gonabi C, Ganji A. Study of Internet addiction among adolescents and young adults (25-15 years old) in Tehran. The thesis for a master's degree. Tehran University: School of Social Sciences 2007. [Persian]
- 28- Nasti-Zadeh, N. The relationship between general health and internet addiction. *East Physician Journal* 2010; 11 (1): 57-63. [Persian]
- 29- Nadi M, Sajadian I. An analysis of the relationship between personality traits and dependence on Internet cafe users in Isfahan and quality of life. *Journal of Behavioral Sciences Research* 2010; 8 (1): 34-45. [Persian]
- 30- Ybarra ML, Alexander C, Mitchell KJ. Depressive symptomatology, youth Internet use, and online interactions:A national survey. *Journal Adolescent Health* 2005; 36(1): 9-18.
- 31- Davis RA, Flett GL, Besser A. Validation of a new scale for measuring problematic internet use: implications for pre-employment screening. *Cyberpsychology Behavior* 2002; 5(4): 331-45.
- 32- Talbott S. Why is the moon getting further away? *Internet and Higher Education* 1988; 1(2): 139-146.
- 33- Young KS. Evaluation and treatment of Internet Addiction. In L. VandeCreek & T. Jackson (Eds.). *Innovations in Clinical Practice: A Source Book*. Sarasota, FL: Professional Resource Press 1999: 19-31.
- 34- Knox DV, Sturdivant DL, Zusman M.E. College student use of the Internet for mate selection. *College Student Journal* 2001; 35(1):158-160.
- 35- Lan-hua L. Li-ping Z. Zhao-lan L. Impact of emotional intelligence on internet addiction disorder among students at a college in Weifang, 2009. *Preventive Medicine Tribune* 2010; 9 (6): 49-58.
- 36- Jafari N. Fatehizadeh M. Prediction of internet addiction based on emotional intelligence among Isfahan University students. *Knowledge and Research in Applied Psychology* 2011; 12 (3): 79-86. [Persian]
- 37- Brockman J. *Is the Internet changing the way you think? The Net's impact on our minds and future*, New York: Harper Perennial, 2011.
- 38- Wölfling K. Internet Addiction-the new digital disorder. *European Psychiatry* 2011; 26 (11):18-23.
- 39- Rostami C, Ardalan A, Gorgen L, Hoseini M. Predicting Internet addiction based on Five Big Personality (NEO) in students. *Zanko Journal of Medical Sciences* 2016; 17 (52):65-73. [Persian]

- 40- Pirzadeh A. The relation between general health and internet addiction in scholars of Isfahan University of Medical Sciences. *Zahedan Journal of Research in Medical* 2012; 14 (1):61-67. [Persian]
- 41- Mirzayian B, Baezzat F, Khakpoor N. The addiction among students and its effect on mental health. *Information and Communication Technology in Educational Sciences* 2011; 2 (1): 141 -160.
- 42- Wallace JC. Confirmatory factor analysis of the cognitive failures questionnaire: Evidence for dimensionality and construct validity. *Personality and Individual Differences* 2004; 37 (2): 307–24.
- 43- Aboulghasemi A. Between metacognitive beliefs and religious study in older adults with cognitive failures. *Gozarsh Research, Faculty of Humanities, Mohaghegh Ardabili University Pub* 2007.
- 44- Jackson D. Jackson Revised Personality Inventory Guide. Translation by Abbas Abolghasemi and Somayeh Taklawi Varnayab, Shiran Negar Pub. Ardabil 1994.